

GAUDEAMUS

K životnímu jubileu Vojena Güttlera

Náš vzácný kolega, vědecký pracovník Ústavu státu a práva AV ČR *JUDr. Vojen Güttler*, významná osobnost našeho soudnictví, dovršil 19. srpna devadesátý rok svého pozoruhodného života. V jeho průběhu se dočkal různých společenských uznání a poct, z nichž uvedme alespoň ocenění Právník roku 2017 v oboru občanských a lidských práv a práva ústavního. Víc jak před desetiletím začal být jubilant označován za doyena české justice. Jak pan doktor před lety poznamenal, bere tento přídomek bez valného nadšení stoicky na vědomí.

Jubilant se narodil v Praze do středostavovské rodiny první republiky. Jak otec činný jako tankový důstojník Československé branné moci, tak i matka, která byla podle tehdejších zvyklostí v domácnosti, měli sice mezi svými předky nositele německých kořenů, leč nepochybovali o svém češtví a hlásili se k českému národu. Shodou okolností se malý *Vojen* narodil téhož dne, kdy ve velké sousední zemi umožnilo referendum o hlavě státu spojení funkcí kancléře a prezidenta v rukou tamějšího diktátora. Zvuková podobnost příjmení způsobila jubilantovi zvláště za protektorátu nějaké potíže; sám vzpomíná jak se jako desetiletý kvůli tomu ve škole popral. Staročeské jméno *Vojen* mu rodiče dali po bájném národním knižeti v úmyslu oslabit efekt německého příjmení.

Otcovo povolání bylo spojeno s jeho přidělováním k různým armádním útvarům, a tak malý *Vojen* strávil rané dětství v převážně německém Liberci. Osvojil si němčinu a díky své chůvě *Trudi* se k otcově nevrlosti naučil i *Hampelovu* a *Fiebigerovu* známou *Riesengebirgslied*, jejíž veřejná produkce byla v ČSR kvůli refrénu *Riesengebirge, deutsches Gebirge* zakázána. Tak přišel *Vojen* o chůvu. Za protektorátu žili *Güttlerovi* v Turnově. *Vojenův* otec i strýc se zapojili do činnosti *Obrany národa*, byli však odhaleni, strýc popraven a otec, jemuž bylo prokázáno jen protiněmecké vyjadřování, naštěstí jen uvězněn a po nějaké době propuštěn. V roce 1944 podal *Vojen Güttler* přihlášku na gymnázium, a ač byl jeho otec v té době vězněm ve Valdicích v někdejší kartuziánském klášteře přestavěném na trestnici už v polovině XIX. stol., nebyla to v očích nacistů překážka synova dalšího studia. V Turnově zažil jubilant povstání, ke kterému se začalo schylovat pod vlivem odboje vypuknuvšího v nedalekých Semilech, i konec okupace.

Za třetí republiky sloužil *Vojenův* otec stále v československé armádě, a tak se *Güttlerovi* znovu stěhovali z Turnova do Ostravy, odtud do Prahy a nakonec do Pardubic. V době pražského pobytu, kdy otec působil jako velitel vnějšího okruhu hradní stráže a občas doprovázel prezidenta na jeho soukromých vycházkách, se jubilantovi poštěstilo osobně se s *Edvardem Benešem* krátce setkat a promluvit s ním. *Vojen Güttler* měl prezidenta v úctě a už jako jedenáctiletý četl některé *Benešovy* knihy. *Benešův* vzor přivedl *Vojena Güttlera* k předsevzetí studovat právo. Vzhledem k následným událostem to nebylo úplně jednoduché. Otec byl vyhozen z armády hned v březnu 1948, rodina se musela přestěhovat ze služebního bytu v Pardubicích do Jičína; syn v Pardubicích zůstal v podnájmů v zájmu pokračování v gymnaziálním studiu, které nakonec dokončil v roce 1952 na Lepařově gymnáziu v Jičíně. Kádrový profil spojený s národněsocialistickým rodinným zázemím, junáckou minulostí maturanta a jeho záporným vztahem k Československému svazu mládeže mu cestu na právnickou fakultu notně zkomplikoval. Nakonec se o rok později

na vysněnou univerzitu dostal, poté co si jako civilní zaměstnanec odsloužil nějakou dobu v národním podniku Jáchymovské doly, odkud jako dělník získal pozitivní posudek ke studiu. To *Güttler* v roce 1958 úspěšně ukončil, ale protože si i při studiu politický profil v očích režimu mnoho nevylepšil, byl mu absolventský diplom vydán až po několika-měsíčním otálení se zákazem práce ve státní službě.

Güttler tedy zahájil svou profesní kariéru jako právník v litomyšlském podniku Vertex (dnešní Saint-Gobain ADFORS CZ). Nevzdal se však svého cíle stát se soudcem, což se mu po překonání různých překážek podařilo v roce 1961, kdy se stal soudcem Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou. Za několik let přešel do Ústí nad Labem, kde se stal soudcem okresního a posléze krajského soudu. V justici působil vždy na civilním úseku. Když 1. květnem 1966 nabyla účinnosti vyhláška č. 10/1966 Sb., kterou se vydal rigorosní řád – došlo tedy k obnovení akademických titulů zrušených v roce 1950, dosáhl jubilant v roce 1967 obhajobou kvalifikační práce a složením rigorosní zkoušky na titul doktora práv.

Ve druhé polovině šedesátých let se ovšem hlavně děly jiné věci. Lze snadno uhadnout směr tehdejších *Güttlerových* angažmá. Mimo jiné se v březnu 1968 podílel na přípravě vzniku a činnosti *Klubu angažovaných nestraníků*, což byla společně s *Klubem 231*, v němž se organizovali bývalí političtí vězni, nekomunistická demokratická platforma. KAN zahájil se státním povolením předběžnou činnost 5. dubna, ale 5. září 1968 byla jeho činnost zakázána. Soudce *Güttler* ještě nějakou dobu v justici působil, ale v roce 1970 se s civilním soudnictvím rozloučil. Po půlročním hledání získal *JUDr. Güttler* místo podnikového právníka v národním podniku TOS Hostivař, kam byl přijat s výhradou rezignace na politickou činnost. Jubilant po letech vzpomínal, jak se s poukazem na tuto podmínku odmítal v normalizační době zapojit do činnosti Svazu československo-sovětského přátelství. Hlavně však začal jubilant publikovat. Pamětníci období, označovaného trefně za „Biafru ducha“, dobře chápou, proč *Vojenu Güttlerovi* poskytl prostor a útočiště slovenský *Právny obzor*. Autor se na jeho stránkách věnoval především otázkám spojeným s pracovním právem v příspěvcích nazvaných například *K otázce aplikace výpovědního důvodu podle § 51 odst. 1 písm. e) zákoníku práce* (56, 1973, s. 905 a násl.), *Poznámka k pracím zakázaným těhotným ženám* (57, 1974, s. 459 a násl.), *Zápočet odměn znalců a tlumočnicků do průměrného výdělků zjišťovaného při odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání* (58, 1975, s. 80 a násl.) nebo *Odškodňování zvýšené námahy potřebné po úrazu k dosažení původního výdělků* (60, 1977, s. 241 a násl.). Veřejná prezentace znalostí pracovního práva přispěla k tomu, že byl jmenován do pracovních komisí federálních ministerstev všeobecného strojírenství a také práce a sociálních věcí.

V pátek 17. listopadu 1989 se *Güttlerovi* zúčastnili demonstrace na Albertově i průvodu na Národní třídu, kde syn Kristián poznal na vlastním těle, jak vehementně pohotovostní pluk Veřejné bezpečnosti a „červené barety“ prosazovaly socialistickou zákonnost. *JUDr. Güttler* se vzápětí zapojil do aktivit Občanského fóra, v lednu 1990 vyzval v Československé televizi k obnově Klubu angažovaných nestraníků, nastoupil na Ministerstvo spravedlnosti ČR do rehabilitačního odboru a od října 1991 pracoval v Kanceláři České národní rady jako poradce předsedkyně Dagmar Burešové.

V pátek 31. ledna 1992 se *Vojen Güttler* na návrh ministra spravedlnosti Leóna Richtera stal soudcem federálního Ústavního soudu. Po zániku Československa působil ve funkci soudce po dvě funkční období na Ústavním soudu České republiky, a tak lze říci, že sotva lze nalézt „někoho, kdo má s naším polistopadovým ústavním soudnictvím víc zkušeností než *Vojen Güttler*“, jak před pěti lety poznamenal *Tomáš Nahodil*, který tehdy vedl s jubilantem rozhovor pro *Českou justici*. Ve své funkci *Vojen Güttler* spolupůsobil na tvorbě

zásadních nálezů vztahujících se např. k otázkám protiprávnosti komunistického režimu, rehabilitacím a restitucím, lustracím nebo k dekretům prezidenta republiky.

Takřka po jednadvaceti letech *Güttlerovo* působení na Ústavním soudu skončilo. Tehdy mu ředitel Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky *Jan Bárta* nabídl spolupráci. Zařazen v ústavu do oddělení veřejného práva se jubilant věnuje ústavnímu soudnictví a základním právům a svobodám, v posledních letech také zvláštní právní ochraně biometrických údajů. Podílel se na zpracování několika monografií na tato témata, mimo jiné na publikaci *Biometric Data and Its Specific Legal Protection* vydané v roce 2020.

Jubilant přirozeně spolupracuje kromě jiných odborných periodik také s naším časopisem. V *Právniku* uveřejnil mimo jiné studie *K otázce lidských práv tzv. druhé generace a jejich reflex do ústavního práva na lidskou důstojnost* (CLIII, 2014, s. 501 a násl.), *K vykonatelnosti a vynutitelnosti rozhodnutí Ústavního soudu České republiky* (CLIV, 2015, s. 958 a násl.), *K otázkám některých základních lidských práv a svobod v souvislosti s právní ochranou biometrických údajů* (CLV, 2016, s. 1033 a násl.), *Několik poznámek k jednání o budoucnosti (zachování) Československa v letech 1990–1992* (CLVII, 2018, s. 873 a násl.) nebo *Několik poznámek k problematice umělé inteligence v normotvorbě a rozhodování soudů* (CLXII, 2023, s. 496 a násl.; společně s *Alžbětou Solarczyk Krausovou*). Pominout nelze ani *Güttlerovu* spolupráci s redakcí v rámci recenzních řízení.

Redakce *Právníka* se připojuje ke gratulantům a ráda i s úctou přeje panu doktoru *Vojenu Güttlerovi* do dalších let mnoho spokojených a šťastných dnů.